

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної освіти**

З Б І Р Н И К НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**за матеріалами
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з нагоди відзначення 190 річниці Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова**

**«ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: ВІД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
(ВІТЧИЗНЯНИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ)»**

20 березня 2024 року

Київ 2024

Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2024 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. 632 с.

У збірнику вміщено наукові праці та матеріали, покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вчених, представників наукових шкіл України і зарубіжжя, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків та усіх інших зацікавлених у проблематиці, висвітленій під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» 20 березня 2024 року, присвяченій **190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова**.

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів освіти та усім, хто цікавиться вітчизняним і світовим досвідом та інноваційними освітніми технологіями в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих.

Редакційна колегія:

Олефіренко Тарас Олексійович, кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Цветкова Ганна Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (голова)

Барановська Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шулігіна Раїса Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Кузьменко Ірина Анатоліївна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шеленко Галина Володимирівна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Матеріали подані в авторській редакції.

Автори статей несуть відповідальність за науковий та літературний зміст, достовірність викладених фактів, цитат, посилань на використані джерела та дотримання принципів академічної доброчесності. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

©Кафедра дошкільної освіти, 2024

© Автори статей, 2024

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ 4:

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ: КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ, КОМУНІКАЦІЯ, КООПЕРАЦІЯ, КРЕАТИВНІСТЬ

УДК 378.091.3;373.2.011.3-051 (436)

Цветкова Ганна Георгіївна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В ХОРВАТІЇ: ДОСВІД ПІГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. *Аналіз системи підготовки майбутніх вихователів для закладів дошкільної освіти Хорватії, свідчить про те, що університети досить ґрунтовно та відповідально підходять до цього питання на загальнонаціональному рівні, орієнтуючись на розширення і консолідацію національних систем раннього дитинства освіти та догляду (ECEC), що характерно для всієї Європи. З'ясовано, що педагогічний персонал є ключовим, головним компонентом цих систем. Професійна підготовка та компетентність педагогічних працівників в Хорватії розглянуто як неодмінну передумову для підвищення якості освітнього процесу в установах раннього дитинства. Підходи до формування професійних компетентностей майбутніх вихователів розкрито в загально-європейському системному контексті.*

Ключові слова: *підготовка майбутніх вихователів, дошкільна освіта, дошкільне виховання, раннє дитинство, система вищої освіти Хорватії, професійні компетентності.*

Abstract. *The analysis of the system for training future educators for preschool education institutions in Croatia indicates that universities approach this issue quite thoroughly and responsibly at the national level, focusing on the expansion and consolidation of national early childhood education and care (ECEC) systems, which is characteristic of the entire Europe. It has been clarified that the teaching staff is a key, main component of these systems. Professional training and competence of pedagogical workers in Croatia are considered as an essential prerequisite for*

improving the quality of the educational process in early childhood institutions. Approaches to forming the professional competencies of future educators are revealed in the general European systemic context.

Keywords: *training future educators, preschool education, preschool upbringing, early childhood, Croatia's higher education system, professional competencies.*

Сьогодення української освіти потребує інноваційного оновлення, позитивне використання досвіду європейських країн на ґрунті усвідомленого аналізу та адаптація найбільш вагомих здобутків до українських реалій. Радикальна переорієнтація української освіти на діджиталізацію (під час пандемії та військового стану), відстоювання своєї національно-культурної ідентичності, ціннісного існування під час війни з країною-агресором створює позитивні умови для вивчення досвіду підготовки майбутніх вихователів. Цікавою країною для вивчення такого досвіду є Хорватія – країна, яка в свій час пройшла через вогонь війни та відродилася, успішно демонструючи значні успіхи в підготовці фахівців. Отже, актуальність піднятої теми безперечна.

Питаннями підготовки майбутніх вихователів представлено в працях Г. Беленької, В. Бондаря, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої, С. Харченка, та ін.

Порівняльні аспекти освіти знайшли своє відображення у працях О. Галус, В. Кравець, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, О. Сухомлинської, І. Тараненко та ін.

Основною метою викладеного матеріалу є аналіз в системі вищої освіти майбутніх вихователів в Хорватії

Аналіз системи вищої освіти, дошкільної освіти Хорватії, свідчить про те, що з 1997 року дошкільна освіта та догляд у Республіці Хорватія регулюється як підсистема системи освіти (Закон про дошкільну освіту, Офіційний вісник, № 10/97, 107/07 і 94/13) [1]. Управління установами ЄЕК здійснюється через органи місцевого самоврядування, в той час як Міністерство науки і освіти Хорватії (Ministarstvo znanosti i obrazovanja) перевіряє і затверджує всі програми що стосуються дошкільної освіти. ЕСЕС (європейська система ранньої освіти та догляду) включає ясла, дитячі садки та початкові класи. Відповідальність за фінансування та розвиток потенціалу ЕСЕС встановлюється на місцевому рівні. Це призвело до виражених і стійких регіональних відмінностей у доступності догляду за дітьми, оскільки їх розвиток значною мірою залежав від економічних показників конкретного населеного пункту в Хорватії (Dobrotić et al. 2010). Існують також яскраво виражені регіональні відмінності щодо якості та доступності дошкільної освіти.

У Хорватії існують початкові кваліфікаційні напрямки – вища та професійно-технічна ЕСЕС/вихователі дитячих садків (Odgojitelj predškolske djece)

З 2005 року професійне навчання у Хорватії для майбутніх педагогів ЕСЕС було суттєво змінено завдяки впровадженню Болонського процесу. Головна зміна підвищення якості освітніх програм з підготовки педагогів ЕСЕС та досягнення відповідності вищого рівня освіти. З цього моменту, Хорватія має бінарну систему вищої освіти, тобто майбутні студенти можуть вибирати між двома типами вищої освіти: (а) навчання в університеті, що складається з академічних програми; (б) професійне навчання, що забезпечують програми, які надають професійні кваліфікації та які пропонуються університетами прикладних наук (політехнічні) або коледжами прикладних наук. У деяких виняткових випадках ступені «Професійного бакалавра» також можуть бути впроваджені в університетах, як це було з програмами IPS для вчителів ЕСЕС. Однак більшість університетів нещодавно змінили свої програми IPS для вчителів ЕСЕС і почали пропонувати навчання в університеті для майбутніх вчителів ЕСЕС [5;6].

Отже, аналіз системи вищої освіти з приводу підготовки бакалаврів галузі «Дошкільна освіта» свідчить про те, що шість університетів пропонують академічні програми з підготовки. Можливість навчатися на спеціальності «Дошкільна освіта» та отримувати диплом на рівні магістра є в університетах Загреб, Рієки та Осієки. Це означає, що можна отримувати кваліфіковану, якісну освіти в багатьох університетах Хорватії

Для всіх вищезазначених закладів вищої освіти вимогами до вступу є закінчення чотирирічної гімназії або професійно-технічної середньої школи та складання національного випускного іспиту, зокрема з хорватської та іноземної мов, основ математики.

Для аспірантури, вимогами до доступу є: завершена програма бакалаврату університетського рівня з ранньої та дошкільної педагогіки або програма бакалаврату університетського рівня з соціальних наук: педагогіки, психології, освіти та реабілітації, (педагогічної) кінезіології, соціології і міждисциплінарних соціальних наук або спеціалізоване професійне навчання в галузі раннього дитинства/дошкільної педагогіки, за умови, що здобувач закінчив спеціалізовану програму, орієнтовану на компетенції, необхідних для зарахування на програму аспірантури саме з дошкільної педагогіки.

Випускники зі ступенем бакалавра з раннього дитинства/дошкільної педагогіки повинні оволодіти наступними компетентностями:

- здатність ефективного планування, програмування та оцінювання освітніх контекстів як розвиваючих; стимулювання, повага до здібностей, потреб та інтересів дітей; готовність до впровадження інтегрованого навчання;
- готовність самостійно конструювати, реалізовувати та оцінювати інтегрований навчальний план за всіма напрямками розвитку відповідно до сучасних теорії розвитку дитини дошкільного віку;
- спроможність діяти як рефлексивний практик і оцінювати свою імпліцитну педагогіку, ставлячи під сумнів її ефективність, прагнути постійного підвищення якості освіти;

- здатність створювати психолого-педагогічні умови для розвитку та становлення особистості дитини дошкільного віку, незалежно від їх соціокультурної приналежності та економічного статусу;

- готовність створювати тісні, взаємні і довірливі стосунки з батьками на основі партнерського підходу, активної взаємодії між місцевими громадами та закладами дошкільної освіти;

- здатність до постійного професійного розвитку в контексті навчання впродовж життя [5].

Отримана кваліфікація дозволяє випускнику отримати доступ до професії вихователя у системі ЄСЕС в закладах дошкільної освіти як стажист. До самостійної роботи допускаються лише особи, які додатково пройшли стажування, склали фаховий іспит і їх професійні здібності оцінені на високому рівні та відкривають можливості працювати вихователем.

Після закінчення бакалаврату університету за спеціальністю «Дошкільна освіта», де вивчалися рання та дошкільна педагогіка, випускник має право вступати на післядипломний курс навчання або пройти спеціалізоване професійне магістерське дослідження за спеціальністю «Дошкільна освіта» без додаткових вимог. Вимоги до безперервної освіти за іншими напрямками освіти визначаються закладом вищої освіти, який пропонує різноманітні освітні програми.

Ступінь магістра в галузі дошкільної педагогіки дає право на виконання високопрофесійної роботи, а також право на проведення наукових досліджень в галузі раннього дитинства та дошкільного виховання зокрема:

- участь у складних, багаторівневих процесах ранньої та дошкільної освіти сприяння заміщенню вакантних посад у закладах дошкільної освіти;

- можливість ефективно справлятися зі зростаючими викликами у сфері дошкільної педагогіки;

- стимулювання та впровадження творчої та дослідницької складової в освіті;

- інтегроване критичне мислення в контексті власної професії та співвіднесення її з іншими професіями;

- постійний професійний розвиток у контексті навчання впродовж життя [5].

Отримана кваліфікація забезпечує доступ до робочих місць у сфері ЄСЕС, виконання робочих завдань та обов'язків на якісно вищому рівні. Крім того, випускник отримує високу професійну кваліфікацію та право працювати в наукових установах та вищій освіті, в державному секторі, в державних установах і місцевих та регіональних органах самоврядування, діяльність яких пов'язана з доглядом за дитиною та дошкільним вихованням та піклуванням. Після закінчення навчання в магістратурі випускник має право на вступ до відповідної аспірантури, спеціального фахового профілю на умовах, визначених університетом.

На даний момент Закон про дошкільну освіту не визнає різниці між ступенем бакалавра та магістра в ранній/дошкільній освіті. Отже, професіонали з дипломом магістра працюють на тих самих умовах, що й ті, хто має ступінь

бакалавра. Крім того, Закон про дошкільну освіту дозволяє всім тим, хто закінчив початкову професійну освіту претендувати на однакові посади, незалежно від того, чи мають вони ступінь бакалавра університету чи бакалавра професійної підготовки.

Одним із найважливіших принципів хорватських університетів. Що позитивно впливає на якість підготовки, є їхня автономія, яка включає:

- Прийняття рішень щодо внутрішньої організації університету.
- Встановлення конкретних освітніх, наукових, мистецьких і професійних програм.
- Розвиток фінансової автономії відповідно до вищеназваного закону.
- Прийняття самостійних рішень щодо затвердження проектів та міжнародної співпраці [2].

Навчальний план кожного закладу вищої світи для кожної навчальної програми визначається на інституційному рівні. Перед затвердженням освітніх програм усі ЗВО мають пройти процес акредитації в Агентстві з питань науки та вищої освіти. Закон про наукову діяльність і вищу освіту (2003 р. зі змінами) [4] передбачає це навчальні програми мають відповідати останнім науковим досягненням, національним пріоритетам, професійним запитам і бути порівнянними з навчальними програмами ЄС. На національному чи регіональному рівні обов'язкових чи профільних предметів не визначено, але більшість освітніх програм мають деякі обов'язкові предмети.

Практичне навчання на спеціальності «Дошкільна освіта» (практикумі) включено в навчальні плани кожного факультету. Кожен методичний курс має практичні заняття, що спрямовані на практичне відпрацювання умінь та навичок.

Під час цих занять студенти відвідують заклади ЕСЕС і практикують діяльність з дітьми, пов'язану з темою курсу (мистецтво, музика, фізичні вправи, навчання грамоти тощо), за підтримки свого університетського викладача та колег.

Співпраця між факультетами та закладами ЕСЕС та їх взаємодоповнюючі ролі регулюється Указом про «Навчальний центр та експериментальні програми» в закладах ЕСЕС (Офіційний вісник, № 49/2004) [3]. Статус закладу ЕСЕС як освітнього центру професійного розвитку, визначає Міністерство науки. Навчання триває від одного до чотирьох років, залежно від вимог факультету, який організовує розміщення студентів. Очікується, що установа ЕСЕС, яка слугуватиме центром навчання забезпечити:

- високий рівень якості освітнього процесу;
- відповідний простір для різних форм навчання та консультацій студентів (у тому числі індивідуальних консультацій);
- достатньо матеріалів для різноманітних дидактичних підходів;
- кваліфікований професійний персонал; і
- річний план і програму навчання.

Отже, аналіз системи підготовки майбутніх вихователів для закладів дошкільної освіти Хорватії, свідчить про те, що університети досить ґрунтовно та відповідально підходять до цього питання на загальнонаціональному рівні та орієнтуються на розширення і консолідацію національних систем раннього дитинства освіти та догляду (ЕСЕС), що характерно для всієї Європи.

Педагогічний персонал є ключовим, головним компонентом цих систем. Професійна підготовка та компетентність педагогічних працівників розглядається як неодмінна передумова для підвищення якості освітнього процесу в установах раннього дитинства. Водночас нещодавній міжнародний аналіз системи професійної підготовки в Хорватії показали [3], що підходи до формування професійних компетентностей майбутніх вихователів необхідно розглядати в загально-європейському, системному контексті. Порівнюючи систему підготовки майбутніх вихователів в Хорватії та Україні, можна дійти висновку, що українська система вищої освіти та підготовки майбутніх педагогів має спільні риси: розробка теоретико-методологічних основ професійної підготовки фахівців «дошкільної освіти»; моніторинг якості дошкільної освіти та сутності освітніх програм; визначення основних, інтегральних компетентностей підготовки майбутніх вихователів; розвиток системи підвищення кваліфікації вихователів та вчителів тощо.

Список використаних джерел:

1. Narodne novine. 2013. No 94 – Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju [Preschool Education Act] (preceded by No 10/1997, 107/2007) <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-opred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju>
2. Narodne novine. 2015. No 60 – Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju [Scientific Activity and Higher Education Act] (preceded by No 123/2003; 198/2003; 105/2004; 174/2004; 02/07; 45/2009; 63/2011; 94/2013; 101/2014). <https://www.zakon.hr/z/320/zakon-oznanstvenoj-djelatnosti-i-visokom-obrazovanju>
3. Narodne novine. 2004. No 49 – Pravilnik o vježbaonicama i pokusnim programima u dječjim vrtićima te o dječjim vrtićima kao stručno-razvojnim centrima [Ordinance on the Training Centre and Experimental Programmes in Preschool Institutions] <http://www.propisi.hr/print.php?id=2578>
4. Narodne novine. 2006. No 85 – Zakon o Agenciji za odgoj i obrazovanje [Act on Education and Teacher Training Agency] http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_85_2020.htm
5. Oberhuemer Pamela and Schreyer Inge. Early Childhood Workforce Profiles in 30 Countries with Key Contextual Data. Munich 2018.
6. Oberhuemer, P., I. Schreyer, and M.J. Neuman. 2010. Professionals in early childhood education and care systems – European profiles and perspectives. Opladen and Farmington Hills, MI.: Barbara Budrich.